

«فرهیختگان» بررسی می‌کند، روی سیاه تورم یا غفلت نهادهای نظارتی؟

پایان باز ۳۲ پروژه کلاهبرداری

پانیذ رحیمی خبرنگار

چند روزی است که داستان کوروش کمپانی حسابی سروصدا به پا کرده است. روز گذشته نیز افراد بسیاری در یک صف طولانی برای ثبت شکایت از این مجموعه اقدام کردند، صفی که بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌ها داشت. گرچه هنوز مرجع قضایی از حجم کلاهبرداری این مجموعه پرده برنداشته اما برخی برآورده‌ها رقم آن را تا ۲ هزار میلیارد ذکر می‌کنند. احتمالاً در روزهای آتی نیز افراد بیشتری از این مجموعه شکایت خواهند کرد. آنچه برای افکار عمومی سوال بوده، این است که چرا این‌گونه کلاهبرداری‌ها به صورت تکرارشونده رخ می‌دهند. بررسی «فرهیختگان» نشان می‌دهد در چند سال اخیر حداقل ۳۲ مورد کلاهبرداری هرکدام با بیش از چند هزار مالباخته در کشور رخ داده که نقاط مشترکی در این نوع کلاهبرداری‌ها به چشم می‌خورد. این نقاط مشترک طمع افراد در دستیابی به سود بالا در مدت زمان کوتاه است. این موضوع که یک ترفند روانشناسی بوده، افراد طمع‌کار را گرفتار کلاهبرداران می‌کند. نکته قابل تأمل اینکه همه کلاهبرداران از یک الگوی اقتصادی مشخص یعنی بازی پانزی استفاده می‌کنند. به نظر می‌رسد وقوع این کلاهبرداری‌ها چند دلیل عمده دارد:

۱- به دلیل وجود تورم بالا در کشور، یک حرص و ولع برای پولدار شدن یک‌شبه یا جا نماندن از تورم در ذهن برخی از مردم ازجمله جوانان ایجاد شده است که زمینه را برای دام‌گستری کلاهبرداران فراهم می‌کند. ۲- خود موضوع تورم سبب می‌شود ارزش دارایی و سرمایه افراد هر روز کمتر و کمتر شده و تکاپوی افراد برای حفظ دارایی در قبال تورم یا هج کردن دارایی بیشتر شود. درنتیجه مردم به سرمایه‌گذاری پRRیسک دست می‌زنند. ۳- مورد دیگر این است که سواد مالی در جامعه درخصوص پروژه‌های پانزی پایین بوده و آموزش‌های مربوط به آن در رسانه‌های جمعی و رسانه ملی جدی گرفته نمی‌شود. ۴- موضوع ممنوعیت و محدودیت واردات نیز سبب می‌شود افراد اقدامات پRRیسکی کنند. ۵- فارغ از اینکه آن رقم ۲ هزار میلیارد تومان درست باشد یا خیر، سوال اساسی که مطرح می‌شود این است چرا نهادهای نظارتی و امنیتی و مرکز مبارزه با پولشویی وزارت اقتصاد و سازمان مالیاتی نسبت به این گردش‌های مالی عجیب‌وغریب حساس نبوده و قبل از بحران، نسبت به آن حساسیت نداشته‌اند. این موضوع نشان می‌دهد باید نهادهای نظارتی کشور نسبت به موارد پولشویی و تأمین مالی تروریسم حساسیت زیادی داشته باشند و برای حکمرانی ریال نیز موارد مشکوک را در رصد خود قرار دهند.

تنبیه عاشقان ناهار مجانی

ضرب‌المثل «هیچ ناهار مجانی وجود ندارد» در اقتصاد به این معنی است که هیچ منفعتی بدون هزینه‌ای به دست نمی‌آید. به عبارت دیگر، برای هر چیزی که به دست می‌آوریم، باید بهایی بپردازیم. در تجارت هیچ شرکتی نمی‌تواند به‌طور مداوم بدون سود به فعالیت خود ادامه دهد. شرکت‌ها برای کسب سود باید هزینه‌های تولید خود را کاهش و قیمت محصولات خود را

رقابتی نگه دارند. در بازار آزاد قیمت‌ها توسط عرضه و تقاضا تعیین می‌شوند. اگر تقاضا برای کالایی بیشتر از عرضه آن باشد، قیمت آن کالا افزایش می‌یابد. دولت‌ها برای تأمین مالی خدمات عمومی مانند آموزش و پرورش، بهداشت و درمان و امنیت به پول نیاز دارند. دولت‌ها این پول را از طریق مالیات، عوارض و قرض گرفتن جمع‌آوری می‌کنند. درنتیجه هیچ نفع مالی یک‌شبه به دست نمی‌آید و هیچ کالای ارزانی بی‌دلیل نیست.

فعالیت پانزی یک نمونه درست از این مثل معروف اقتصادی است. کلاهبرداری پانزی نوعی فریب سرمایه‌گذاری است که در آن سود سرمایه‌گذاران از طریق پول‌های جدیدی که از سرمایه‌گذاران جدید جذب می‌شود، پرداخت می‌شود. در این نوع کلاهبرداری، هیچ فعالیت اقتصادی واقعی وجود ندارد و سود سرمایه‌گذاران از جیب خودشان پرداخت می‌شود. کلاهبرداری‌های پانزی معمولاً با وعده سودهای بالا و در کوتاه‌مدت سرمایه‌گذاران را جذب می‌کنند. این نوع کلاهبرداری‌ها می‌توانند در قالب‌های مختلفی مانند طرح‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های بازاریابی شبکه‌ای و ارزهای دیجیتال انجام شوند. به بیان بهتر مثلاً در موردی مانند کوروش کمپانی، ابتدا مبلغ قابل توجه و زیادی از مردم دریافت و سپس تعداد کمی گروشی همراه آیفون به قیمت ۲۰ یا ۳۰ میلیون تومان تحویل شده است. همین‌امر سبب جلب اعتماد و رضایت در مشتریان شده و مشتریان بیشتری برای او به دنبال داشته است. با در نظر داشتن تفاوت فاحش قیمت موبایل آیفون عرضه‌شده در بازار با نرخ فروش کوروش کمپانی، می‌توان به ضرر عظیم این شرکت پی برد. اما این ضرر تا کجا ادامه دارد؟ زمانی‌که این کمپانی افراد بیشتری را جذب کرد نه‌تنها ضرر اولیه خود را جبران می‌کند بلکه با پول‌های بزرگی که از واحدهای ۲۰ میلیون تومانی تشکیل شده، پا به فرار می‌گذارد. چرا صاحب یک کسب‌وکار یا فروشگاه با هزینه اجاره مغازه، کارکنان و... باید یک تلفن همراه را با یک سوم یا نصف قیمت به فروش برساند؟ باز هم نقطه سر خط؛ «هیچ ناهار مجانی در اقتصاد وجود ندارد».

دلایل اقتصادی تکرار کلاهبرداری‌ها

تورم به‌عنوان یک پدیده اقتصادی نه‌تنها بر شاخص‌های کلان اقتصادی بلکه بر روان و رفتار افراد جامعه نیز تأثیرات قابل‌توجهی می‌گذارد. این موضوع به‌ویژه در زمان‌هایی که تورم به‌طور ناگهانی اوج می‌گیرد نمود بیشتری پیدا می‌کند. همایون دارابی، کارشناس حوزه اقتصاد در این‌باره در گفت‌وگو با «فرهیختگان» اظهار داشت: «مطالعات متعددی نشان داده است که در شرایط تورم پایدار، به‌ویژه در زمان اوج‌گیری آن مردم به لحاظ روانی تحت فشار زیادی قرار می‌گیرند. این موضوع دو وجه دارد؛ یک وجه روانی و یک وجه اقتصادی. به لحاظ روانی در یک جامعه که تورم پایدار با اوج‌گیری مقطعی وجود دارد، تأثیر تورم در رفتار مردم مشهود و عجیب است. ما در کشور یک تورم پایدار ۵۰ ساله داریم، ه‌رپا که این تورم اوج می‌گیرد شاهد بروز مسائل و کلاهبرداری‌هایی از جنس کوروش کمپانی بحران شرکت‌های مضارب‌ه‌ای، شرکت‌های هرمی، گلد کوئیست، موسسات اعتباری، طراوت خودرو، سیدها در خوزستان و مواردی از این دست می‌شویم. این عوامل ناشی از اوج‌گیری تورم و تأثیر روانی آن روی مردم

است. به نظر می‌رسد زمانی که تورم اوج می‌گیرد مردم را به لحاظ روانی بیش از اندازه تحت فشار قرار می‌دهد، به این ترتیب مردم چون با کاهش شدید ارزش دارایی خود مواجه هستند ریسک‌پذیری بیش از اندازه از خود نشان می‌دهند.»

گزینه‌هایی برای سرمایه‌های خرد نداریم

همایون دارابی در ادامه به «فرهیختگان» گفت: «از سوی دیگر در کشور ما امکانات سرمایه‌گذاری بسیار محدود است، یعنی اگر بخواهید پول خود را حفظ کنید و بازدهی متناسب با تورم به دست بیاورید امکانات و بستر مناسبی برای شما مهیا نیست. در طی سه سال گذشته متأسفانه بازدهی بورس به‌عنوان بازار مولد حدود ۱۵ درصد بوده است، این در شرایطی است که بازدهی بازاری مثل طلا که هیچ‌گونه تولیدی در آن وجود ندارد ۳۵ درصد بوده است، بازدهی بازار املاک نزدیک ۴۰ درصد بوده و این روند همچنان هم ادامه دارد. از آنجایی که مردم در ایران برای پول و سرمایه‌های کوچک گزینه‌های زیادی ندارند و حمایت دولتی هم از سرمایه‌گذاری‌های مولد نمی‌شود بازدهی سرمایه‌گذاری مولد در کشور بسیار پایین است. این در حالی است که اگر یک خارجی بخواهد در ایران سرمایه‌گذاری کند حمایت می‌شود و هم اصل پول و هم سود و مواردی از این دست علی‌الخصوص در قراردادهای نفتی تأیید و تضمین می‌شود، اما متأسفانه وقتی ایرانی‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند دولت هیچ‌گونه تعهدی به آنها نمی‌دهد و هیچ‌گونه حمایتی از آنها نمی‌کند.»

جولان کلاهبرداران در غیاب آموزش

دارابی معتقد است: «با در نظر داشتن مواردی که به آن اشاره شد، اگر این دو مورد را کنار هم بگذاریم ریسک‌پذیری ناشی از تأثیرات روانی تورم و نبودن یک بازار امن باعث می‌شود مردم توسط شیادین در حالت‌های مختلف جذب و فریب داده شوند و شاهد این باشیم که تعداد بسیار زیادی قربانی چنین فریب‌هایی می‌شوند. آخرین موارد مربوط به طراوت خودرو و کوروش کمپانی، بحث رمزآرزاها و مشکلات مربوط به آن بوده است. لازم است برای حل این مساله و مهار تورم در کشور به صورت بلندمدت برنامه‌ریزی کنیم. به بیان بهتر یعنی تورم موجود از کانال ۴۵ درصد حال حاضر که تأثیر عمیقی بر ثروت مردم می‌گذارد و بخش اعظمی از افراد را زیر خط فقر می‌برد به‌صورت عملی مهار شود. از سوی دیگر نیز نیاز است که بازارهای امن و مولد تشویق شوند، امنیت و اعتمادپذیری آنها بالا برود تا مردم سرمایه خود را به آنها بزنند. سومین کاری که باید انجام شود فرهنگ‌سازی است.» این کارشناس اقتصادی تکمیل کرد: «امروز در مدارس و دبیرستان‌ها آموزشی در این زمینه وجود ندارد؛ حتی اگر پزشک یا مهندس باشید و از دانشگاه فارغ‌التحصیل شده باشید آموزش چندانی در حوزه سرمایه‌گذاری و فسادهایی که ممکن است در آن حوزه رخ بدهد وجود ندارد. ما احتیاج داریم در مدارس به بچه‌ها اطلاعات صحیح داده شود و فرهنگ‌سازی به آنها کمک کند درگیر این نوع مسائل و کلاهبرداری‌هایی از این دست نشوند. اگر بتوانیم از آن جلوگیری کنیم برد بزرگی کرده‌ایم.

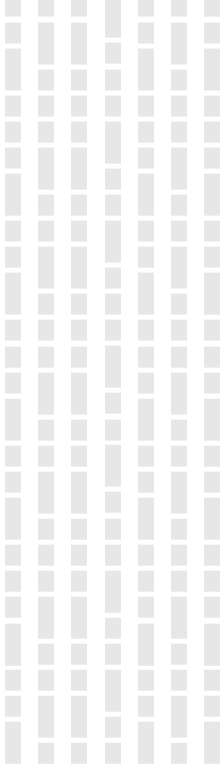
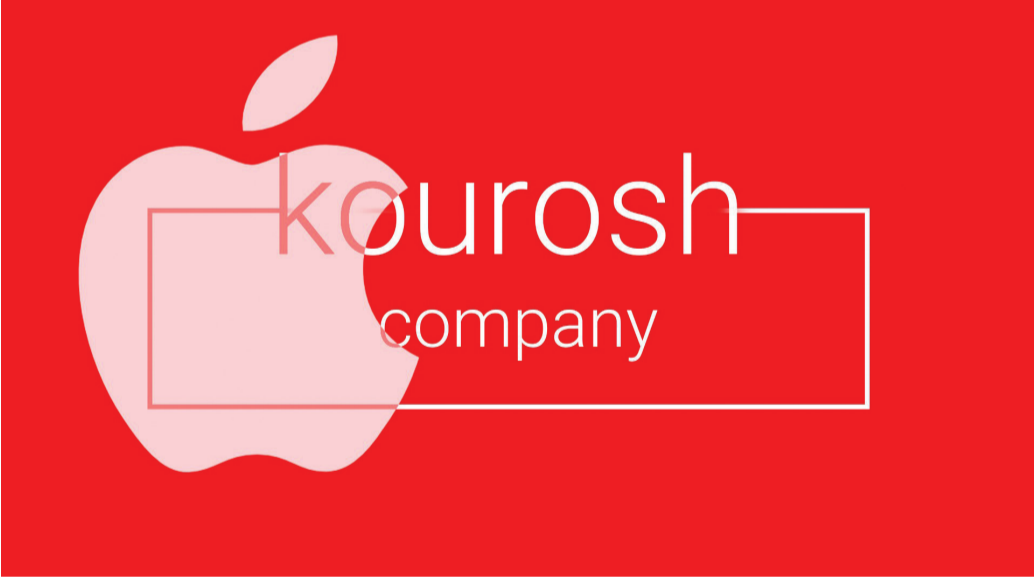
نقش نهادهای نظارتی در جلوگیری از کلاهبرداری‌های پانزی بسیار مهم است. آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم، نظارت بر فعالیت‌های شرکت‌های سرمایه‌گذاری و مجازات متخلفان از جمله اقداماتی است که می‌تواند به کاهش این نوع کلاهبرداری‌ها کمک کند. قطور یک اتفاق در این سطح رقم خورده و هیچ دستگاهی متوجه آن نشده است؟ سازمان مالیاتی و مرکز مبارزه با پولشویی کجا هستند؟»

ترجمه کوروش کمپانی از دید یک اقتصاددان

وحید شقاقی شهری، اقتصاددان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» تصریح کرد: «من به عنوان یک اقتصاددان بحث تغییرات مکرر قوانین در حوزه واردات و صادرات، عدم شفافیت قوانین، راه‌های فرار قوانین که موجب رانت و سوء استفاده می‌شود را از عوامل اثرگذار در این موضوع می‌دانم. وقتی ثبات قوانین در کشور نداریم و مدام قوانین کشور در حوزه واردات و صادرات تغییر می‌کند سوء استفاده و رانت صورت می‌گیرد که ناشی از عدم شفافیت و گردش پولی ناسالم و نگاه پانزی‌گونه به اقتصاد است. رویکرد و روش پانزی در اقتصاد محکوم به شکست است. به این ترتیب افرادی که اول وارد شاخه‌های بالا می‌شوند منتفع می‌شوند اما هرچقدر که به سمت شاخه‌های پایین می‌رویم متوجه ضرر و زیان هتگفت می‌شویم. کوروش کمپانی نیز با روش گلدکوئیستی عمل کرد. در تحلیل این موضوع فارغ از بحث مسائل اجتماعی، برخی کالاها به نماد و مد یک طبقه اجتماعی خاص تبدیل شده است که باعث بروز چشم و هم چشمی و بروز تبعات آن و همچنین هجوم یک گروه و طبقه اجتماعی خاص برای خرید اقلام خاصی می‌شود که بتوانند جایگاه اجتماعی خود را ارتقا ببخشند. عواملی از جمله ضعف نظارت‌ها، قوانین بازدارنده و مشکلاتی که در ایجاد و توسعه اینگونه شرکت‌ها وجود دارد الزام ورود نظارت‌کنندگان را پRRنگ‌تر می‌کند. مانع سیستم غیرتعرفه‌ای به مراتب ابهام‌آلود و دردرس‌ساز است. در اقتصاد دو مانع در حوزه تجارت داریم؛ موانع غیرتعرفه‌ای نظیر محدودیت‌های مقداری واردات و موانعی که از جنس تعرفه‌ای است.»

شقاقی شهری در ادامه افزود: «مثلاً گفته می‌شود فقط ۱۰ هزار عدد از یک کالا وارد کشور شود. در اقتصادهایی که به سمت شفافیت حرکت می‌کنند تلاش می‌شود موانع دیگر تعرفه‌ای برداشته شود و آن را به موانع تعرفه‌ای تبدیل کنند، سپس به تدریج تعرفه‌ها را کاهش دهند. متأسفانه در اقتصاد ما چون موانع غیرتعرفه‌ای گسترده ایجاد می‌کنیم، این عدم شفافیت، رانت گسترده و امضا‌های طلایی به دنبال دارد. زمانی در حوزه آیفون می‌گوییم واردات مشکلی ندارد بعد می‌گوییم تعداد خاصی وارد شود، بعد واردات آیفون را ملغی می‌کنیم. این امر سبب ایجاد رانت اطلاعاتی می‌شود و آن گروه‌هایی که زودتر به این رانت اطلاعاتی دسترسی داشته باشند از همین رانت اطلاعات صاحب سودهای کلان می‌شوند و پیش از ممنوعیت واردات می‌کنند. این کمپانی‌ها و این‌گونه مسائل حاصل بی‌ثباتی قوانین تجاری، گسترش موانع غیرتعرفه‌ای در یک اقتصاد و عدم شفافیت قوانین تجاری، رانت اطلاعاتی و عدم شفافیت در کشور است. همه این عوامل دست به دست هم داده‌اند تا امروز یک گروه متضرر شوند.»

برخی از مهم‌ترین پروژه‌های کلاهبرداری در استان‌های مختلف ایران طی چند سال اخیر				
ردیف	عنوان	عامل	ارزش یا رقم	جمعیت
۱	کوروش کمپانی	فروش تلفن همراه اپل ۲۰ میلیون تومانی	ادعای ۲ همت	-
۲	رضایت خودرو	پیش فروش خودرو	۳۰ هزار میلیارد تومان	۵۰ هزار نفر
۳	کینگ مانی	رمز ارز گروه بادران	۱۰۷ میلیون یورو	۵ هزارنفر
۴	سینا استوی	مدیرعامل صرافی کریپتولند	۸۰۰ میلیارد تومان	۷۰ هزار نفر
۵	شرکت خودرویی	پیش فروش خودرو	۱۰۰ میلیارد تومان	۳۰۰ نفر
۶	شخص در قزوین	پیش فروش تراکتور	۱۰۰ میلیارد تومان	۱۱ نفر
۷	شخص	ارز دیجیتال	۶٫۵ میلیون یورویی	-
۸	شخص	حق سرمایه‌گذاری بازار نفت	۳۰ میلیارد تومان	۴۰ شاکی
۹	آمیثیس	رمز ارز	۳ هزار میلیارد تومان	۱۱ هزار نفر
۱۰	دو شخص ناشنوا	رمز ارز	۱۰۰ میلیارد تومان	-
۱۱	لاکسون	رمز ارز	-	۲۰ هزار نفر
۱۲	گوچین	رمز ارز	-	-
۱۳	تیمون	رمز ارز	-	-
۱۴	paicoo	رمز ارز	-	-
۱۵	AgiGPT_QT۴	رمز ارز	-	-
۱۶	یونیک فاینانس	فرزین فردین	۴۰ هزار نفر	-
۱۷	شخص	فروش حواله خودرو	۹۰ میلیارد تومان	۶۰ نفر
۱۸	سیکاژو	دراب شیپینگ	-	-
۱۹	مسعود ترکیبی	محمد کاظم تاش/شرط‌بندی	-	-
۲۰	داوود هزینه	داوود غفاری/شرط‌بندی	-	-
۲۱	tradergpt	عارف نصیری/سینا رزاقی/سیگارودی	-	-
۲۲	استایلایک	رمز ارز	-	-
۲۳	pcoin	رمز ارز	-	-
۲۴	adv	رمز ارز	-	-
۲۵	کلودمانیر	رمز ارز	-	-
۲۶	ساسی بت	ساسان حیدری یافته (ساسی مانکن)	-	-
۲۷	شخص	فروش کارت‌های بانک	۱۰ میلیارد تومان	۵۰۰ نفر
۲۸	سود سهام عدالت	ارسال پیامک	-	-
۲۹	WeQuant	رمز ارز	-	-
۳۰	برهان سهند	کارگزاری بورسی- معامله ارز دیجیتال	-	-
۳۱	دارا زرین لوتوس	سرمایه‌گذاری	۵۱ میلیارد تومان	۱۲۸۱ نفر
۳۲	چهار شرکت کلاهبرداری در کرج	پیش فروش خودرو	۱۳۰۰ میلیارد تومان	۲ هزار نفر

مدیرمسئول:

■ محمدامین ایمانجانی

قائم‌مقام مدیرمسئول:

■ مسعود فروغی

سردبیر:

■ محمد زعیم‌زاده

تلفن و فکس:

■ ۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)

کدپستی:

■ ۱۱۳۵۶۳۳۱۱۶

چاپ:

■ چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی:

■ خیابان حافظ،پایین‌تر از جمهوری

روبه‌روی ساختمان بورس

ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم